

STORTINGET

Representantforslag 60 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie

Dokument 8:60 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om å styrke rettssikkerheten til barn i konflikt med loven

Til Stortinget

Bakgrunn

I den norske strafferettspleien er det et økende fokus på barns rettssikkerhet. Man vet at barn oppfatter og reagerer på verden forskjellig fra voksne. Deres kognitive, emosjonelle og moralske utvikling er ofte ikke ferdig før i starten av tjuårene, noe som påvirker deres evne til å vurdere konsekvensene av egne handlinger og utøve selvkontroll. Dette setter barn i en unik og sårbar posisjon, spesielt når de er involvert i straffesaker, enten som mistenkte eller vitner.

Det er en økende bekymring knyttet til kriminalitet begått av yngre barn, spesielt de under 15 år. Disse barna står overfor spesielle utfordringer, da de mangler fullt utviklede sosiale og emosjonelle ferdigheter, og ofte kommer fra vanskeligstilte hjem.

Barnekonvensjonen, som er inkorporert i norsk rett, setter en standard for hvordan barn skal behandles i straffesaker. Den nasjonale lovgivningen har likevel mangler når det gjelder ivaretagelsen av barns straffeprosessuelle rettigheter, og oppfyller dessverre ikke den målsettingen som barnekonvensjonen, med tilhørende uttalelser fra barnekomiteen, setter.

Avhør av barn

Et sentralt problem er behandlingen av barn under etterforskning, spesielt når de er mistenkte. De eksisterende retningslinjene for politiavhør av barn stiller ikke tilstrekkelige og absolutte krav til barnefaglig kompetanse. Resultatet er at barns sårbarhet gjør at deres rettssikkerhet utfordres og ikke blir tilstrekkelig ivare tatt i avhørssituasjoner. Dette øker risikoen for rettssikkerhetsbrudd, som falske tilståelser eller misforståelser. Etter norsk rett har barn som skal vitne, eller som har blitt utsatt for noe kriminelt, særlige rettigheter ved avhør. Det viktigste er at avhøret må skje på barnehus. Der stilles det blant annet strenge krav til barnefaglig kompetanse, og informasjonen i avhørene blir tilpasset barnets utvikling. Formålet er å sikre at etterforskning og straffeforfølgning gjennomføres på en måte som tar hensyn til barnets sårbarhet. Disse rettighetene har ikke barn som mistenkes for kriminelle handlinger. Den maktubalansen som ligger i ethvert avhør, og det skjebnetunge alvor som innrammer situasjonen, forsterkes hos et barn. Dette gjelder uavhengig av om barnet er mistenkt eller fornærmet, og det forsterkes på måter man ikke nødvendigvis forstår som voksen, hvis man ikke er opplært i det. Forslagsstillerne mener derfor mandatet til barnehusene må utvides til også å omfatte mistenkte barn. Dette var også konklusjonen i en rapport fra NOVA i 2021:

«Vi anbefaler at målgruppen til barnehusene utvides til å gjelde mistenkte barn, i utgangspunktet innenfor de lovbruddstyper som gjelder for utsatte.»

Barneombudet har tidligere oppfordret regjeringen til å utarbeide et eget kapittel i straffeprosessloven med regler for unge lovbrytere. Dette vil være i tråd med FNs

barnekomité's anbefaling i sin generelle kommentar nummer 24. Et eget kapittel om mindreårige vil kunne ha stor betydning for rettssikkerheten til unge i konflikt med loven. Gjennom å samle reglene, gjøre regelverket enklere og mer oversiktlig vil man hjelpe både den mindreårige, forsvarere og verger.

Rett til forsvarer

Videre stiller ikke dagens regler krav om at mistenkte barn har en ubetinget rett til offentlig oppnevnt forsvarer under avhør. Dette er et kritisk punkt for å forhindre uheldige avhørsmetoder. Erfaringer viser at barn ofte ikke forstår sine rettigheter under avhør og kan dermed ikke beskytte sine interesser på en adekvat måte.

Det er riktig at mindreårige mistenkte har en utvidet rett til offentlig oppnevnt forsvarer sammenlignet med voksne, men for tilfeller som faller utenfor straffeprosessloven §§ 96-99, må forsvarer søkes oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 annet ledd. Det skal etter denne bestemmelsen foretas en vurdering av hvorvidt det foreligger «særlig grunner» som taler for at siktede skal få oppnevnt offentlig forsvarer. Det betyr at det ikke er en automatikk i at offentlig forsvarer oppnevnes, og siden denne rettigheten avhenger av en skjønnsmessig vurdering, kan det gi utslag i vilkårlighet når det gjelder hvem som får oppnevnt offentlig forsvarer og ikke. Det bør derfor komme frem av enten straffeprosessloven § 96 og/eller § 100 at mistenkte under 18 år skal ha opp-

nevnt forsvarer på ethvert trinn av saken, herunder under avhør. En slik lovendring vil sørge for at det nasjonale regelverket er i tråd med barnekonvensjonen artikkel 40 b) nr. 2 (ii), se også General comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system på s. 13 avsnitt 62–63.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme forslag om et helhetlig kapittel til straffeprosessloven, med egne regler for barn i konflikt med loven.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i straffeprosessloven slik at mistenkte barn får rett til politiavhør på barnehus.
3. Stortinget ber regjeringen utarbeide en egen forskrift om avhør av barn og særlig sårbare personer som er mistenkt i straffesaker, etter mønster fra forskrift om tilrettelagt avhør
4. Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag til endring i straffeprosessloven som sikre at mistenkte barn får en ubetinget rett til offentlig oppnevnt forsvarer.

14. desember 2023

Andreas Sjalg Unneland

Kari Elisabeth Kaski

Kathy Lie